

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:01.03.2024 ✓Accepted/Kabul:09.05.2024

DOI:10.30794/pausbed.1445698

Research Article/Araştırma Makalesi

Tarhan, S., Ünal, F. ve Çürükvelioğlu Köksal, E. (2024). "Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği Geliştirme Çalışması", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 62, Denizli, ss. 353-367.

TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI*

Sinem TARHAN**, Fatma ÜNAL***, Eda ÇÜRÜKVELİOĞLU KÖKSAL****

Öz

Kadınlık ve erkeklik rollerini ifade eden toplumsal cinsiyet, bağlama göre şekil değiştirirse de varlığını devam ettirmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, erken yaşlardan itibaren model alma ve pekiştirme ile öğrenilmekte, bu rollere ilişkin kalıp yargılar bilişsel süreçleri, duyguları, davranışları etkilemektedir. Araştırmanın amacı; toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirmektir. Alanyazın taranarak madde havuzu oluşturulmuş, uzman görüşü doğrultusunda ölçeğe son şekli verilmiştir. Önce üniversite öğrencilerinden sonra Türkiye genelindeki yetişkinlerden veri toplanmıştır. Tarama modelindeki araştırmada; Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modelin anlamlı, iyi ve kabul edilebilir değerler gösterdiği ($\chi^2 = 172.341$; $sd = 75$; $p = .000$; $\chi^2/sd = 2.298$; SRMR = .0476; RMSEA = 0.068; CFI = .933; IFI = .934; TLI = .919; GFI = .918; AGFI = .885), geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği 0.887, açıkladığı toplam varyans oranı %41.655'tir. Bu sonuçlar dikkate alınarak ölçeğin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını belirlemede kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, Kalıp yargı, Cinsiyet rolleri.*

GENDER STEREOTYPES SCALE DEVELOPMENT STUDY

Abstract

Gender, which expresses the roles of femininity and masculinity, continues to exist even though it is up to change depending on the context. Gender roles are learned through modeling and reinforcement from an early age, and gender stereotypes affect cognitive processes, emotions and behaviors. The purpose of the research is to develop a scale that can reveal gender stereotypes. As a result of the literature review, an item pool was created and the scale was finalized in line with expert opinion. Data were collected from university students at first, and then from adults across Türkiye. Regarding the findings of the study which is a survey model, confirmatory factor analysis of the Gender Stereotypes Scale revealed that the model had significant, good and acceptable values ($\chi^2 = 172.341$; $df = 75$; $p = .000$; $\chi^2/df = 2.298$; SRMR = .0476; RMSEA = 0.068; CFI = .933; IFI = .934; TLI = .919; GFI = .918; AGFI = .885), hence it was concluded that it is a valid and reliable scale. The reliability of the scale is 0.887, and the total variance it explains is 41.655%. Considering these results, it is thought that the scale can be used to determine gender stereotypes.

Keywords: *Gender, Stereotypes, Gender roles.*

*Bu çalışmanın bir kısmı Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No: 2016-SOS-A-013).

**Doç. Dr., Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi RPD Ana Bilim Dalı, BARTIN.

e-posta: snmtarhan@bartin.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0001-7297-2499>)

***Prof. Dr., Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, BARTIN.

e-posta: fatmaunal@bartin.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0003-1829-2999>)

****Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi RPD Ana Bilim Dalı, BARTIN.

e-posta: ecurukvelioglu@bartin.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0002-0877-1083>)

1. GİRİŞ

Kültür; insanların hayat hakkındaki tutumlarını ve bilgilerini geliştirebilmeleri, sürdürebilmeleri ve iletişimde bulunabilmeleri için sembolik biçimde ifade edilmiş ve önceki kuşaklardan miras alınan bir kavrayış sistemidir (Geertz, 1973, Akt. Erkan, 2020). İkili ilişkilerin düzenlenmesi, gelecek nesillerin yetiştirilmesi gibi temel görevleri nedeni ile hemen her toplumda ve kültürde aile önemlidir. Çocuklar kendilerine, yaşadıkları çevreye ve dünyaya ilişkin temel bilgileri ve değerleri ailede öğrenirler. Bu bilgi ve değerlerden biri de toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıdır. Kalıp yargılar hem değerlendiricilerin hem de kalıp yargıların hedefindeki kişilerin algılarını ve davranışlarını etkilediği için çok önemlidir (Bhatia ve Bhatia, 2021).

İçinde yaşanan kültür kadın ve erkeğin nasıl davranacağını, neyi düşünüp neyi düşünmeyeceği, hangi duyguları hissedebileceği üzerinde rol oynar. Kız veya oğlan çocuk olarak dünyaya gelen bireyler sosyalleşme süreci içinde kadın ve erkek rollerini öğrenirler (Okan, 2024; Vatandaş, 2007). Toplumun, cinsiyet temelinde kadın ve erkek olmaya verdiği değer, kadın ve erkeğin hakları, statüsü, rolleri, görev ve sorumlulukları toplumsal cinsiyet olarak ifade edilmektedir. Ökten (2009) bir toplumda kadın ve erkeklerin toplumsal hayata katılım biçiminin, katılım oranının, görünürlüğünün ve temsil biçiminin büyük ölçüde o toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet algısından etkilendiğini ileri sürmüştür.

Toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl edinildiğini açıklayan çeşitli kuramlar vardır. Bunlardan biri olan sosyal bilişsel öğrenme kuramına göre toplumsal cinsiyet rolleri edimsel koşullanma, model alma, taklit ve dolaylı öğrenmelerle edinilir (İmamoğlu, 1991). Cinsiyetlerine uygun davranışlar sergileyen çocuklar ödüllendirilirken, cinsiyetlerine uygun davranmayan çocuklar cezalandırılır. Örneğin annesine yardım eden kız çocuğu sözel ya da davranışsal olarak ödüllendirilirken, futbol oynamak isteyen bir kız çocuğu eleştirilebilir ve engellenebilir. Girişimci davranışlar bir erkek çocukta desteklenirken, kız çocukta hoş görülmez. Aileler, çocuklarının toplumsal cinsiyete dayalı kalıplaşmış etkinliklere katılmalarını teşvik ederek cinsiyete özgü davranışlarını pekiştirirler (Lytton ve Romney, 1991). Model alma ve taklitte de benzer şekilde kız çocuklar annelerini erkek çocuklar babalarını model alıp taklit ederler. Grusec ve Hastings (2014) ergenlerin ebeveynlerinin davranışlarını gözlemlediğini ve taklit ettiğini vurgulamaktadır. Eğer erkek çocuklar babalarının ev işleri yapmak için vakit ayırdığını gözlerse kendileri de ev işleri yapacaktır. Çocuklar ayrıca diğer kişilerin onaylanan ya da uygun görülmeyen davranışlarını gözleyerek dolaylı yoldan cinsiyet kalıp yargılarını öğrenirler. Ergenler, ebeveynlerinin kadınsı bir iş yaptığı için eleştirdiği bir erkek çocuğa yönelik olumsuz tepkilerini gözleyebilir ve bu işlerin erkekler için uygun olmadığı düşüncesini içselleştirirler (Gibby, 2022). Sosyal gruplar hakkındaki kalıp yargılar da çocukların grup üyelerinden ne beklendiğine dair inançlarını şekillendirir. Bu inançlar çocukların kendilik algılarının gelişmesini etkileyebilir (Master, 2021). Örneğin zeki ve yetenekli bir kız çocuğu STEM grubuna dahil olabilir. Fakat STEM'in erkeklerle özgü bir konu olduğu şeklindeki kalıp yargılar, kız çocuğunun kendi yeteneklerinden şüphe duymasına yol açabilir ve yeteneklerini sergilemesini zorlaştırabilir. Ebeveynler, çocuklarına bilgi vererek, rehberlik yaparak ve eğitim sağlayarak cinsiyet hakkındaki inançlarını doğrudan iletirler (Eccles, 1994). Erkeklerden güçlü olmaları, ailelerini geçindirmeleri, çevreleri üzerinde kontrol sağlamaları; kadınlardan ise sabırlı ve anlayışlı olmaları, evleri ile ilgilenmeleri, kişilerarası ilişkileri düzenlemeleri beklenir. Böylece cinsiyet kalıp yargıları yeniden üretilir ve nesilden nesile aktarılır (İmamoğlu, 1991).

Toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl öğrenildiği açıklayan diğer kuram toplumsal cinsiyet şeması kuramıdır. Bu kurama göre, çocuklar erken yaşlardan itibaren sosyal çevrelerinden aldıkları bilgileri kodlayarak kendilerini ve çevrelerini anlamlandırmalarını sağlayan zihinsel çağrışım ağları halinde organize ederler. Bunu yaparken, şema adı verilen bilişsel yapılar geliştirirler (Canevello, 2020). Çocukluk ve ergenlik boyunca bireyler, cinsiyetlerine uygun roller ve davranışlar hakkında şemalar oluşturur (Martin ve Ruble, 2004). Birey edindiği bilgileri bu toplumsal cinsiyet şemasına göre işler ve olayları cinsiyete yönelik çağrışımlar temelinde algılar (Bem, 1983). Çocuklar erken yaşlardan itibaren kadın ve erkek olmanın ne anlama geldiği hakkında fikir edinirler ve bu fikirleri kategorize etmek, karar vermek ve davranışları düzenlemek için kullanırlar (Starr ve Zurbriggen, 2017). Örneğin "kızlar pembe giyer ve bebekle oynar, erkekler mavi giyer ve top oynar" ifadesi buna örnek gösterilebilir. Bem'e (Akt. Dökmen, 2009) göre toplumların çoğunda kadınlık ve erkeklik ile ilgili tanımlar sadece anatomik farklılıklara, iş bölümüne ya da kişilik özelliklerine değil aynı zamanda dile ve yapılan benzetmelere de yansımıştır. "Aslan, atılğan" gibi özellikler erkekleri, "bülbul, becerikli" gibi özellikler kadınları temsil eder. Yaraman (2009) toplumdaki

E. Çürükvelioğlu Köksal

cinsiyetçi yapının, erkekle kadın arasındaki biyolojik farkın doğal bir sonucuymuş gibi meşrulaştırıldığını ileri sürmektedir. Bireyin bilişsel şemaları toplumdaki uygulamalara göre biçimlenir. Bu şemalar cinsiyetçiliğin doğal ve objektif gibi algılanmasına ve yaşanmasına neden olur.

Cinsiyet şeması kuramında da vurgulandığı gibi, kültürel olarak üretilen toplumsal cinsiyet rollerinde ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde dil önemli bir faktördür. Dil aracılığı ile gelecek kuşaklara aktarılan atasözleri ve deyimler toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesinde önemli bir yere sahiptirler. Atasözleri, bir ulusun ortak düşünce, tutum ve inanışlarını belirtir ve topluma yol gösterici niteliktedir (Aksoy, 1995). Türkçe atasözleri ve deyimler arasında cinsiyet ayrımcılığını yansıtan ifadeler söz konusudur. Kültür, toplumsal kategorilerin olağan algılanmasını sağlayan bir araç işlevi görür. Bu olağan algılanma eğilimi toplumsal cinsiyet ayrımına yönelik sembolik şiddet içeren ifadelerin hemen herkes tarafından kullanılmasına neden olur (Bayrakdar, 2018). Dil ayrıca, namus kavramı ile kadın bedeninin erkek egemenliğinde olduğunu belirtir. Ataerkil bakış açısını yansıtan atasözleri, namus kavramının dil aracılığıyla toplumsal cinsiyete ilişkin önyargıları sosyal olarak nasıl yapılandırıldığını vurgulamaktadır (Kalav, 2012). Bu noktada çelişik duygulu cinsiyetçilik kavramı akla gelmektedir. Fiske, Xu, Cuddy ve Glick (1999) ile Glick ve Fiske'ye (1996) göre toplumsal cinsiyetçilik kadına yönelik derin çelişkilerle ortaya çıkan bir önyargıdır. Toplumsal cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik olarak ikiye ayrılır. Düşmanca cinsiyetçilik; önyargılı, katı ve yanlış genellemelere dayalı olumsuz bir tutumdur. Bu doğrultuda kadın erkeğe oranla zayıf ve ona bağımlı olarak algılanmaktadır. Korumacı cinsiyetçilik ise, kadının korunması, yüceltilmesi ve sevilmesi şeklindeki olumlu tutumları içermekle birlikte kadının erkeğe oranla daha düşük seviyede olduğu görüşüdür (Glick ve Fiske, 1996).

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasında hiyerarşiye dayalı bir yapı oluşturur. Bu yapı içinde erkekler aktif ve olumlu olarak tanımlanırken, kadınlar pasif ve olumsuz olarak ifade edilir (Caranny-Francis vd., 2002). Bu kodlamaların nedenlerine yönelik görüşleri inceleyen araştırmalar mevcuttur. Sancar (2008) araştırmasında toplumun farklı kesimlerinden 200 erkekle görüşme yapmıştır. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri cinsiyet eşitsizliklerinin doğuştan gelen biyolojik farklarla ilgili olduğu, insan doğasının bu cinsel-toplumsal farkları oluşturarak "erkek egemenliği"ni güçlendiren ve toplumun farklı kesimleri tarafından kabul gören bir düşünce olduğudur. Sancar'a (2008) göre bu düşünce sadece dinsel, muhafazakâr ve taşra kökenli bir düşünce değildir, aynı zamanda modern, kentli ve orta sınıf zihniyetin de temelidir. Türkiye'de cinsiyete ilişkin kalıp yargılar dini ve politik kaynaklardan beslendiği için yaygın bir şekilde kabul görmektedir. Esen vd. (2017) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada kadın öğrencilerin aile yaşantısı, iş yaşamı ve ev işleri ile ilgili konularda erkeklere göre daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Vefikuluçay Yılmaz vd.'nin (2009) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre çalışma hayatı ve evlilik hayatı ile ilgili konularda erkekler daha geleneksel görüşlere sahiptir. Buna karşın toplumsal hayat ve aile hayatı ile ilgili konularda ise kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşte oldukları tespit edilmiştir. Günay ve Bener'in (2011) araştırmalarına göre kadınlar aile içindeki hayatı toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde değerlendirmemektedir. Aynı araştırma sonucu, bu durumun kadınların yaşı, öğrenim düzeyi, çalışıp çalışmaması, ailenin aylık geliri gibi değişkenler açısından farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır.

Sancar'a (2008) göre, Türkiye'de yakın geçmişte toplumsal yapıda önemli değişiklikler olmasına karşın, cinsiyetçi bakış açısı devam etmektedir. Bu cinsiyetçi bakış açısını eleştirmek yerine sadece aile reisi erkeklerin otoritesine başkaldıran bir genç erkek modeli ortaya çıkmıştır. Karar verici konumunda olan kentli orta sınıf erkekler genellikle cinsiyet eşitliği konusunda birkaç basamaklı düşünce dışında somut eleştirel bir düşünceye sahip değildir. Bu nedenle erkekler sadece eğitim düzeyleri ve meslekleri ile ayrıcalıklı konuma gelmekte, cinsiyet eşitliği ile ilgili tartışmalara genellikle seyirci kalmaktadır. Sözü edilen araştırmalar kültürel değerlerin eğitim yolu ile kazandırılmaya çalışılan bilgi ve davranışların önüne geçtiğini ortaya koymaktadır. Diğer bir ifade ile kültürel değerlerin aktarılması sonucunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine onay veren (Dinç Kahraman, 2010) ve bu eşitsizliği yeniden üreten kadınlar ve erkekler yetiştirilmektedir. Ataerkil düzen, kadını ev ve aile gibi özel alanla sınırlandırırken, erkeği siyaset, iş, kültürel hayat gibi toplumun farklı alanlarında hâkim kılmaktadır (Caranny-Francis vd. 2002).

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile ilgili farklı araştırma sonuçları da mevcuttur. Bhatia ve Bhatia (2021) 20. yüzyıl boyunca toplumsal cinsiyet kalıpyargılarındaki değişiklikleri belirlemek amacıyla var olan psikolojik

E. Çürükvelioğlu Köksal

ölçümleri makine öğrenimindeki tekniklerle birleştirmiştir. Analiz sonucunda daha önce alanyazında yer alan güçlü cinsiyet önyargılarının tekrarlandığını fakat, bu önyargıların gücünün zamanla azaldığını tespit etmiştir. Bu bulgular, günümüzde kadınların ve erkeklerin kadınsı özelliklerle ilgili kurullarla daha az kısıtlanabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Eagly vd. (2020) tarafından yapılan ve 1946-2018 yıllarını kapsayan bir meta analiz çalışmasında kadınların iletişimdeki avantajının zamanla arttığı, kadınların zeka ve yaratıcılık gibi alanlardaki eşitliğine ve üstünlüğüne olan inancın da arttığı belirlenmiştir.

Ülkemizde toplumsal cinsiyet konusunda Türkçe'ye uyarlanarak kullanılan ya da Türkçe olarak geliştirilen ölçme araçları mevcuttur. Uyarlama çalışması yapılan ölçekler; Epstein tarafından geliştirilen (2008) ve Arıcı (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği (TCÖ)", Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)", Bem (1974) tarafından geliştirilen ve Kavuncu (1987, Akt. Yaşın Dökmen) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE)", Pulerwitz ve Barker (2008) tarafından geliştirilen ve Çeber vd (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Ergenlerde Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (GEM)" ile Pulerwitz ve Baker (2008) tarafından geliştirilen ve Uçan ve Baydur (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutumu Ölçeği (ETCE)"dir.

Söz konusu ölçeklerin Türkçe'ye uyarlanan versiyonlarının uyum indeksleri kabul edilebilir sınırlardadır, doğrulayıcı ve açılımlayıcı faktör analizi sonuçları ölçeklerin Türk kültüründe uygulanabileceğini ortaya koymaktadır. Fakat bu ölçme araçlarının çoğunun (Toplumsal Cinsiyet Oluşumu Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Ergenlerde Cinsiyet Eşitliği Ölçeği) Türkçe'ye uyarlama çalışması üniversite öğrencileri örnekleminde yapılmıştır. Üniversite öğrencileri beliren yetişkinlik döneminde oldukları için verilerin yetişkinlere genellenme olasılığı düşüktür. Ölçeklerin madde sayıları ve alt boyutları fazladır (TCÖ- 19 madde ve 2 boyut, ÇDCÖ- 22 madde ve 4 boyut, GEM 24 madde ve 2 boyut, ETCEÖ 24 madde ve 4 boyut). Ayrıca ölçeğin (TCÖ) Türkçe'ye uyarlanan formunda bazı maddelerin çıkarıldığı ve faktör yüklerinin orijinal ölçekten farklılaştığı görülmektedir. Çeber ve diğ. (2009) de Türkçe'ye uyguladıkları ölçeği orijinal ölçek ile karşılaştırdığında, ölçeğin bazı maddelerinin kültürel özellikler ve geleneksel alışkanlıklardan etkilendiğini tespit etmiştir. Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutumu Ölçeği, konuyu sadece erkeklerin bakışı ile ele alması açısından sınırlı bulunmuştur. Uyarlama çalışmasının sadece bir il merkezindeki örneklem üzerinde yapılması da ikinci sınırlılık olarak değerlendirilmiştir. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin önce Sakallı-Uğurlu (2002) sonra da Aktan ve Yalçındağ (2022) tarafından Türkçe'ye uyarlanması yapılmıştır. 20 yıl ara ile yapılan bu iki çalışma sonunda Aktan ve Yalçındağ (2022) ÇDCÖ'nün Türkçe'ye uyarlandığı 2002 yılından bu yana ölçek maddelerine yüklenen anlamların değişmiş olabileceğini, ÇDCÖ'nün Türkçe versiyonunun yapı geçerliliğinin yeterince irdelenmemiş olması nedeni ile araştırmalarda kadınlara yönelik korumacılığın alt boyutlarının özgün çıktılarına odaklanılmadığını, kendi çalışmalarındaki analizlerde açıklayıcı yapısal eşitlik modeli bulgularının ölçeğin doğal yapısının DC ve KC'den oluşan iki faktörlü modeli içerdiğini ifade etmiştir. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ile ilgili çalışmalar Kavuncu (1987), Gürbüz (1989), Yaşın Dökmen (1999) ve son olarak da Özkan ve Lajunen (2005) tarafından yapılmıştır. Kavuncu (Akt. Yaşın Dökmen, 1999) envanterin Türkçe çevirisini bir grup uzmana inceletmiş, Türk toplumuna uymadığı konusunda görüş birliğine ulaşılan sıfatlar çıkarılarak yerine uzmanların üzerinde görüş birliğine vardığı başka sıfatlar eklenmiştir. Gürbüz (1989, akt, Yaşın Dökmen, 1999) ölçek maddelerinin kadınlar ve erkekler için istenirliklerini incelemiş ve envanterin Türk toplumunda geçerli bir kadınsılık-erkeklik farklılaşması için geçerli bir ölçek olamayabileceğini belirlemiştir. Yaşın Dökmen, Kavuncu (1987) tarafından Türk toplumuna uyarlanan formun psikometrik özelliklerini incelemiş, ölçeğin faktör yapısı konusunda Batı literatüründe olduğu gibi Türkçe formunun da tartışmalı olduğunu tespit etmiştir (Yaşın Dökmen,1999). 30 maddelik kısa formu üzerinde çalışan Özkan ve Lajunen (2005) ise analiz sonucunda Türk kültüründeki kısa formun orijinal ölçekteki erkeklik-dışillik yapısını desteklediği belirlemiştir. Bu sonuçlar envanter üzerinde çalışmaların devam edeceği şeklinde yorumlanmıştır.

Türkiye'de kültüre özgü geliştirilen ölçekler ise; Kadın-Erkek Anlayışı Tutum Ölçeği (İmamoğlu, 1995, Akt. Irmak Vural ve Körpe, 2018), Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği (KÇKTÖ) (Kuzgun ve Sevim, 2004), Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011), Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (Altınova ve Duyan, 2013), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (Gözütok, Toraman ve Acar-Erdol, 2017), Kadın Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği (Koç, Avcı-Haskan ve Bayar, 2017), Erkek Toplumsal Cinsiyet Stresi Rolü Ölçeği (Bayar, Haskan Avcı ve Koç, 2018)'dir.

E. Çürükvelioğlu Köksal

Kadın-Erkek Anlayışı Tutum Ölçeği (İmamoğlu, 1995, Akt. Irmak Vural ve Körpe,2018) 37 madde ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği (Kuzgun ve Sevim, 2004) tek boyutludur ve 15 maddelik bir ölçektir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011) 38 madde ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği (Gözütok vd. 2017), 13 madde ve iki boyutlu bir ölçektir. Bu ölçeklerin tümü üniversite öğrencileri örnekleminde geliştirilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği tek boyutludur ve 25 maddelidir. Ölçeğin uyarlaması çocukları ilköğretime devam eden veliler örnekleminde yapılmıştır. Dolayısıyla ölçeğin psikometrik özelliklerinin farklı örneklem üzerinde test edilmesi gereklidir (Altınova ve Duyan, 2013). Kadın Toplumsal Cinsiyet Stresi Rolü Ölçeği (Koç, Haskan Avcı ve Bayar, 2017) 20 maddeli ve dört faktörlüdür. Erkek Toplumsal Cinsiyet Stresi Rolü Ölçeği (Bayar, Haskan Avcı ve Koç, 2018) ise 27 madde 7 faktörlüdür. Ölçeklerin madde sayısının çokluğunun yanı sıra geçerlik güvenilirlik çalışmalarının sadece kadın ve sadece erkek üniversite öğrencileri örnekleminde yapılması bir sınırlılık olarak kabul edilmiştir.

Bu doğrultuda Türkiye'deki farklı yaş, meslek, eğitim düzeyi ve yerleşim yerindeki yetişkinlerin görüşlerini yansıtacak, güncel, kültürümüze uygun ve özgün bir ölçme aracı geliştirmek önemli görülmüştür. Bu çalışmada yetişkinlik döneminde olan bireylerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortaya koyan bir ölçme aracı geliştirilmesi hedeflenmiştir. Çünkü toplumsal cinsiyet, çok boyutlu ve çok değişkenli bir konudur. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının rol, tutum, algı, önyargı vb. boyutlarda farklı ölçme araçları ile incelenmesinin, bu çalışmaların farklı sosyo-kültürel, ekonomik ve eğitim düzeyindeki bireylerle yapılmasının konunun anlaşılması ve açıklanması noktasında alanyazına büyük katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ayrıca alanyazındaki ölçme araçları incelendiğinde uygulama kolaylığı açısından daha az maddeli bir ölçme aracına ihtiyaç duyulduğu gözlenmiştir. Bu nedenle yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini belirleyen kültüre duyarlı bir ölçme aracı geliştirilmesi bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin mevcut olgunun tanımlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle de bu çalışmada, temelde betimleyici bir yapıya sahip olan tarama yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Tarama araştırma yöntemi nesnelerin, toplumların, kurumların yapısını ve olayların işleyişini tanımlamak amacıyla kullanılır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007, 207). Veri toplama sürecinin bir defada gerçekleştirildiği tarama türüne kesitsel tarama adı verilir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011, 394). Bu çalışmada kesitsel tarama ile katılımcıların toplumsal cinsiyet algısına yönelik bir andaki durumu, diğer bir ifade ile zaman içindeki bir kesitin özellikleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Ölçek geliştirme süreci iki farklı zaman diliminde farklı katılımcılardan veri toplanarak gerçekleştirilmiştir.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları farklı yaş gruplarında, eğitim düzeyinde ve mesleklerde olan yetişkinlerden oluşmuştur. Örneklemin belirlenmesinde amaçlı örneklemede maksimum çeşitlilik örnekleme (maximum variation sampling) yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Büyüköztürk vd.'ye (2009, 89) göre, evrende incelenen problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılması maksimum çeşitlilik örnekleme tanımlar. Katılımcılar 18 yaşından büyük bireylerdir. Cinsiyet, yaşanan yer, eğitim düzeyi ve meslek değişkenleri ile örneklemede çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Evrenin büyüklüğü nedeniyle örneklemin belirlenmesinde araştırmanın amacına uygunluk ve ölçek geliştirme analizleri için yeterli olma durumu dikkate alınmıştır.

Ölçek geliştirme sürecinde iki farklı örneklem grubu ile çalışılmıştır. İlk grup ile ölçeğin ilk geliştirilme çalışmasına yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Aradan iki yıl geçtikten sonra farklı ve çeşitlilik içeren ikinci bir örneklem grubu belirlenmiş ölçek için yeniden geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. İlk ölçek geliştirme çalışmasında toplam 514 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu katılımcılardan; 320'si (%62) kadın, 194'ü (%38) erkektir.

E. Çürükvelioğlu Köksal

Ölçeğin ikinci geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, Türkiye’de 53 farklı ilde yaşayan toplam 293 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmanın örnekleminde yer alan toplam 293 katılımcıdan 223’ü (%76.1) kadın ve 70’i (%23.9) erkektir. Bunlardan 187’si (%63.8) 18-25 yaşında, 30’u (%10.2) 26-30 yaşında, 21’i (%7.2) 31-35 yaşında, 12’si (%4.1) 36-40 yaşında, 18’i (%6.1) 41-45 yaşında, 8’i (%2.7) 46-50 yaşında, 17’si (%5.8) 50 yaş ve üzerindedir. Katılımcılardan 29’u (%9.9) köyde, 90’ı (%30.7) ilçe merkezinde ve 174’ü (%59.4) il merkezinde yaşamaktadır. Katılımcılardan sadece biri okuma-yazma bilmezken, 5’i (%1.7) ilkokul, 2’si (%0.7) ortaokul, 166’sı (%56.6) lise ve 119’u (%40.6) üniversite mezunudur. Katılımcılardan 151’i (%51.5) öğrenci, 45’i (%15.4) eğitimci, 33’ü (%11.3) işçi, 25’i (%8.5) sağlıkçı, 15’i (%5.1) esnaf, 12’si (%4.1) memur, 7’si (%2.4) ev hanımı, 5’i (%1.7) işsizdir.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Betimsel Özellikler

Cinsiyet	f	%	Eğitim Durumu	f	%
Kadın	223	76.1	Okuma-yazma bilmiyor	1	
Erkek	70	23.9	İlkokul	5	1.7.
Yaş	f	%	Ortaokul	2	0.7
18-25	187	63.8	Lise	166	56.6
26-30	30	10.2	Üniversite	119	40.6
31-35	21	7.2	Meslek	f	%
36-40	12	4.1	Öğrenci	151	51.5
41-45	18	6.1	Eğitimci	45	15.4
46-50	8	2.7	İşçi	33	11.3
51 +	17	5.8	Sağlıkçı	25	8.5
Yaşanan yer	f	%	Esnaf	15	5.1
Köy	29	9.9	Memur	12	4.1
İlçe	90	30.7	Ev hanımı	7	2.4
İl	174	59.4	İşsiz	5	1.7
			Toplam	293	100

2.3. Veri Toplama Araçları ve Uygulama

Bu bölümde ölçme aracının nasıl geliştirildiği ve verilerin nasıl toplandığı açıklanmıştır.

2.3.1. Alanyazın Tarama ve Madde Havuzu Oluşturma

Çalışmanın ilk adımında toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili alanyazın ayrıntılı bir şekilde taranmış, tez, makale ve araştırma raporları yanında konuyla ilgili standartlaştırılmış ölçekler de incelenmiştir. Bu çalışmanın ilk basamağı Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen 2016-SOS-A-013 nolu bilimsel araştırma projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. İlk olarak toplumsal cinsiyete yönelik alanyazın dikkate alınarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşü alınmak için hazırlanan taslak ölçeğin madde havuzunda ilk olarak 59 madde (Kadına yönelik algı 26 madde, erkeğe yönelik algı 24 madde, kadın-erkek eşitliğine yönelik algı 9 madde) yer almıştır. Madde havuzu için Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında doktora derecesine sahip aynı zamanda toplumsal cinsiyet konusunda çalışmaları bulunan iki uzmandan, Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında uzman olup kadın konulu çalışmalar yapan bir uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşü sonrasında yirmi üç madde taslaktan çıkarılmış, iki maddede düzeltme yapılmış ve bir yeni madde eklenmiştir. Dil uzmanı tarafından tekrar gözden geçirilen 37 maddeli taslak ölçek ön uygulama için hazır hâle getirilmiştir. Likert tipi hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği’nin “Tamamen katılıyorum (5), Çoğunlukla katılıyorum (4), Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3), Az katılıyorum (2), Hiç katılmıyorum (1)” şeklinde derecelendirmesi yapılmıştır.

2.3.2. Ön Uygulama ve Çalışma Grubu

Taslak ölçekteki maddelerin katılımcılar tarafından anlaşılabilirliğine yönelik bir uygulama yapılmıştır. Örneklemde yer almayan, Türkçe Öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencilerinden 45 katılımcının, maddelerin anlaşılabilirliğine yönelik görüşleri alınmış ve özellikle anlaşılmayan kavramlar olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ardından anlaşılabilirlik açısından uygun olduğu görülen taslak ölçeğin, örneklem grubunda yer almayan 514 öğrenciye pilot uygulaması yapılmıştır. Bir ölçekte iç tutarlılığın tespitinde yaygın olarak Cronbach alfa katsayısı kullanılır ve bu değer 0.7'nin üzerinde olması istenir (DeVellis, 2012). Taslak ölçek maddelerinde Cronbach alfa değeri 0.7'nin altında kalan maddeler ölçeğe dâhil edilmemiş, 15 maddeli ve tek boyutlu taslak ölçeğin, Cronbach alpha değeri 0.732 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Asıl Uygulama

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerini (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer ve il, meslek) belirlemek üzere hazırlanan bir form ile ölçek maddelerinin yer aldığı form kullanılmıştır. Uygulama öncesinde Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik kurulundan izin alınmıştır (Protokol no: 2020-SBB-0097, 03.06.2020 tarihli). Ölçek verileri pandemi koşulları nedeniyle 2021 yılı bahar döneminde Türkiye genelinden çevrimiçi olarak toplanmıştır. Verilerin toplanmasında; çalışmanın veri toplama sürecine gönüllü destek olan öğretim üyelerinden yardım alınmış, araştırmanın amacının ve süreçle ilgili açıklamaların yapıldığı zoom programı yoluyla oturumlar gerçekleştirilmiş ve gönüllü katılımcılardan online form aracı kullanılarak veri toplanmıştır. Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örneklemede maksimum çeşitlilik örnekleme (maximum variation sampling) yönteminin kullanılması tercih edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin geliştirilmesi için toplanan verilerde analizlere başlamadan önce veri seti incelenmiştir. Ölçek geliştirmede kullanılacak veri seti; eksik veri, tek ve çok değişkenli normallik, örneklem büyüklüğü, aykırı gözlemler, çoklu doğrusal bağlantı sorunu ve artık değerler ölçütlerine göre incelenmeli ve analize uygunluğuna karar verilmelidir (Tabachnick ve Fidell, 2012). Araştırmada ölçek geliştirmek için kullanılan veri seti incelenmiş ve eksik veri olmadığı görülmüştür. İncelemede dört uç değer belirlenerek veri setinden çıkarılmış ve normallik analizi 289 katılımcı üzerinden tekrar yapılmıştır (Kolmogorov-Smirnov Sig. 0.062; $p > 0.05$).

Örneklem büyüklüğüne ilişkin çeşitli görüşler olmakla birlikte, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi için örneklem büyüklüğünün, ölçme araçlarındaki madde sayısının 5-10 katı olması yeterli kabul edilir (Comrey ve Lee, 1992; Worthington ve Whitaker, 2006; Tabachnick ve Fidell, 2012). Bu bağlamda çalışmada taslak ölçekte 15 madde yer almış ve 293 katılımcıya taslak ölçek uygulanmıştır. Bağlantı sorununun araştırılmasında değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve korelasyon değerlerinin çok yüksek olmadığı görülmüştür. Çoklu bağlantılılıkta, Varyans Artış Faktörü (VIF) ve Tolerans (T) ile Durum İndeksi (CI) değerleri incelenir; VIF değeri 10'dan küçük, T değeri sıfırdan farklı, CI değerinin 30'dan küçük olması çoklu bağlantılılık sorunun bulunmadığını gösterir. Ayrıca aykırı gözlemler için standartlaştırılmış artık değerler incelenmelidir (Hair vd., 2010). İncelenen veri setinde çoklu bağlantılılık sorunun bulunmadığı görülmüştür. Aykırı gözlemlerin belirlenmesinde Mahalanobis uzaklığı değerine bakılmıştır. Artık gözlemlerin etki durumu için, standartlaştırılmış dfbeta ve ortak değişim oranı değerleri incelenmiştir. Bu incelemelerden sonra dört ortak gözlemin veri setinden çıkarılmasına karar verilmiş ve geriye kalan 289 veri üzerinden açıklayıcı (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) yapılmıştır.

3.2. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin geliştirilmesinde SPSS 21.0 programı kullanılarak öncelikle açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını kontrol etmek için örneklem büyüklüğüne ve maddeler arasındaki ilişkinin gücüne bakılmalıdır. Örneklem büyüklüğünün uygunluğu için Barlett testinin (Barlett's test of sphericity) anlamlı olması ($p < 0.05$) gerekmekte, 0 (sıfır) ile 1 (bir) arasında değişen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümünün minimum 0.60 olması önerilmekte, maddeler arası ilişki gücüne yönelik madde toplam korelasyon değerinin ise 0.30'dan büyük olması gerektiği belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2012).

E. Çürükvelioğlu Köksal

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin KMO değeri 0.914 ve Barlett testi değeri, $X^2 = 1495.574$ 'tür (sd: 91, $p = 0.000 < 0.01$). Bu değerler örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir. Bu sonuç doğrultusunda faktör analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir (bkz. Tablo 1).

Faktör yapısını belirlemeye yönelik yapılan analizde ölçeğin tek boyutlu bir yapı gösterdiği tespit edilmiştir. Faktör çıkarmada en yaygın kullanılan yaklaşımlardan biri olan temel bileşenler analizi (principal components) ile yapılan faktör analizi sonucunda özdeğeri (Eigenvalue) 1'den büyük olanlara (Kaiser kriteri), Catell yamaç testi (Yamaç-birikinti grafiği –Scree plot) ve Horn paralel analiz testi ile ölçeğin bileşen durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan analizde, ölçekte özdeğeri (Eigenvalue) 1'den büyük olan iki bileşen ve yamaç-birikinti grafiğinde tek büyük kırılmanın olduğu görülmüştür. Ölçek bileşen özdeğeri, Horn paralel analizinden elde edilen kriter değerden büyük olduğunda faktörün (bileşenin) tutulması önerilmektedir (Stober, 1998). Monte Carlo PCA programı ile yapılan Horn paralel analizinden elde edilen sonuçlar ile özdeğerlerin karşılaştırılmasında faktör (bileşen) sayısının tek olması gerektiğine karar verilmiştir. Ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olduğunun belirlenmesinden sonra aynı zamanda faktör kümelenmesine ilişkin döndürme (rotasyon) işlemi de yapılmıştır. Dik açılı (ortogonal) yaklaşımlardan biri olan Varimax ile gerçekleştirilen faktör döndürmesi sonucunda elde edilen tek faktörlü yapının açıkladığı toplam varyans oranı %41.655'tir. Toplam açıklama varyansının genellikle %40'dan fazla olması önerilmektedir (Thompson, 2004).

Ölçekte her bir maddeye ilişkin faktör yükleri 0.786 – 0.467 aralığında değişmektedir. Çalışmada faktör yükü 0.40'ın altında olan maddeler ölçeğe alınmamıştır. Bir faktör altında kalarak, belli bir yapıyı ölçen maddenin, ölçekte kalabilmesi için faktör yük değerinin belli bir değerin üzerinde olması istenir. Faktör yük değerlerinin 0.45 ve üzeri olması iyi olarak kabul edilirken, az sayıda maddenin faktör yüklerinin 0.30'a kadar düşmesi kabul edilebilir olarak belirtilmektedir (Field, 2005; Ho, 2006; Harrington, 2009; DeVellis, 2012). Ölçekte tek bir madde faktör yükü düşük çıktığı için (0,380) ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin faktör yükleri, oransal ortak varyans değeri ve madde toplam korelasyonları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ölçeğin faktör yükleri, oransal ortak etken varyans değeri ve madde toplam korelasyonları

Taslak ölçek no	Nihai ölçek no	Maddeler	*Faktör 1	**Madde toplam r	Etken varyans
6	1	Kadın, eşinin kararlarına uymalıdır.	.786	.712	.618
1	2	Kadın öncelikli olarak evin sorumluluğunu alıp çocuk yetiştirmelidir.	.753	.675	.566
15	3	Liderlik erkeklerin genlerinde vardır.	.747	.683	.557
14	4	Erkeğin temel görevi evin geçimini sağlamaktır.	.735	.671	.541
13	5	Erkekler duygularını kontrol edebildikleri için daha sağlıklı karar verebilirler.	.690	.618	.476
9	6	Erkek aslında duygusaldır fakat güçlü görünmek zorundadır.	.686	.627	.470
3	7	Erkeğin, annesinin, eşinin ve kardeşinin giyimine karışmaya hakkı vardır.	.659	.570	.434
7	8	Evde son kararı veren erkek olmalıdır.	.637	.549	.406
11	9	Kadınlar ev işi, çocuk vb. işlerle çok yoğun olarak uğraştıkları için işe alımlarda erkekler öncelikli olmalıdır.	.612	.547	.490
2	10	Çalışan kadın çocuğuna yeterince zaman ayıramaz.	.556	.503	.309
8	11	Kadınlar yarı zamanlı/yarım günlük işlerde çalışmalıdır.	.554	.483	.374
5	12	Kadınlar erkeklere göre daha genç yaşta evlenmelidir.	.541	.558	.293
12	13	Doğum kontrol yöntemini kullanmak kadının sorumluluğundadır.	.511	.436	.261
4	14	Kadının doğum yapması iş hayatını olumsuz etkiler.	.467	.407	.218
		Özdeğer		5.832	
		Toplam Açıklama Varyansı		41.655	

*Faktör yükü 0.40'dan düşük olan değerler gösterilmemiştir. ** $p < 0.01$

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeğinin tek boyutlu bir yapı sergilediği ve 14 maddeden oluştuğu belirlenmiştir.

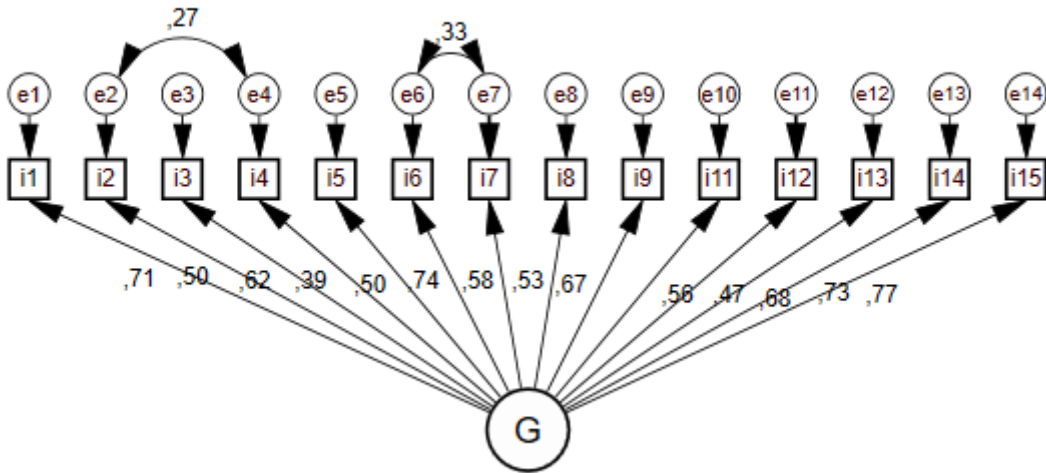
3.3. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği Ölçüt Bağını Geçerlilik ve İç Tutarlılık Analizleri

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin geçerliliğine ilişkin eşdeğer ölçek olarak Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Eşdeğer iki yarı korelasyon analizi için ise ölçek maddeleri tek ve çift numaralı soru tekniğiyle iki yarıya bölünmüş ve korelasyon analizi yapılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin; eş değer ölçek ile pozitif yönde yüksek düzeyde ($r = 0.756$) ve eşdeğer iki yarı korelasyonu ile pozitif yönde yüksek düzeyde ($r = 0.799$) ilişki çıkmıştır. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin toplamında güvenilirlik 0.887 bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre; ölçüt bağını geçerliliğini sağladığı ve iç tutarlılığının yüksek olduğu görülmektedir.

3.4. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analizi ile ortaya çıkan örtük yapısı, doğrulayıcı faktör analizi yapılarak yapısal eşitlik model uyumu incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde AMOS 23.0 programı kullanılmıştır. Yapısal Eşitlik Modellemesinin kullanıldığı bu çalışmada, doğrudan ölçülemeyen toplumsal cinsiyete yönelik yapı ve yapılar arasındaki ilişkiler betimlenmeye çalışılmıştır. Yapısal Eşitlik Modelleri, üzerinde çalışılan bir olgu hakkındaki hipotetik veya anlamlı bilginin bir model aracılığıyla betimlenmesi için kullanılabilir (Raykov ve Marcoulides, 2006; Çelik ve Yılmaz, 2016, 7). Yapısal Eşitlik Modeli'nin uygulamaya dair aşamaları şöyledir: kuramsal bir modelin geliştirilmesi, geliştirilen kuramsal model için nedensel ilişkilerin gösterildiği path diyagramının çizilmesi, path diyagramı kullanılarak yapısal ve ölçüm modelinin ayrıştırılması, önerilen modele ilişkin tahminlerin elde edilmesi, yapısal model ve modelin uygunluğunun değerlendirilmesi ve sonuçların yorumlanmasıdır (Byrne, 2010).

Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analizi ile belirlenen yapısı dikkate alınarak path diyagramında model çizilmiş ve ölçüm modelinin ayrıştırılması işlemleri yapılmıştır. Modele ilişkin tahminlerin elde edilmesinde En Çok Olabilirlik Yöntemi (Maximum Likelihood) kullanılmıştır. Tek faktörden ve toplam 14 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin modelinde, iki modifikasyon işlemi yapılmış ve iyi uyum sağladığı görülmüştür. Ölçeğin, doğrulayıcı faktör analizinin bağlantı diyagramı standart katsayıları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi bağlantı diyagramı

E. Çürükvelioğlu Köksal

Yapısal eşitlik modellemesinde, belirlenen modellerin, veriyi ne kadar iyi açıkladığı uyum indeksleri ile belirlenir. Alanyazında uyum indekslerinden hangilerinin kullanılacağına ilişkin ortak bir görüş olmamakla birlikte, Kline (2016) en azından RMSA, χ^2 değeri, CFI ve SRMR değerinin raporlanmasını önermiştir. Bununla birlikte mümkün olduğunca birden fazla uyum indeksinin kullanılması gerektiği belirtilmiştir (Cabrera-Nyguen, 2010: Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham, 2010; Brown, 2015; Kline, 2016; Tabachnick ve Fidell, 2012). Doğrulamalı faktör analizi ile elde edilen model, uyum indeksleri ve kabul edilebilir aralık değerleri göz önünde bulundurularak yorumlanır. Bu çalışmada uyum indeksleri ile ilgili önerilen aralık değerleri (Kline, 2016; Tabachnick ve Fidell, 2012; Hooper vd., 2008; Hu ve Bentler, 1999) dikkate alınarak Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin doğrulamalı faktör analizi sonuçlarının uyum indeksleri ve karşılaştırılması Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Ölçek modeli uyum indeksleri ve karşılaştırılması

Uyum indeksi (ölçütü)	Ölçek değeri	İyi uyum (İU)	Kabul edilebilir uyum (KEU)	İU	KEU
χ^2/sd (CMIN)	2.298	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$0 \leq \chi^2/sd \leq 5$		+
p değeri	.000	$0.05 \leq p \leq 1.00$	$0.01 \leq p \leq 0.05$	+	
SRMR	.0476	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.08$	+	
RMSEA	0.068	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.08 < RMSEA < 0.10$		+
CFI	.933	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI \leq 1.00$		+
TLI (NNFI)	.919	$0.95 \leq TLI \leq 1.00$	$0.90 \leq TLI \leq 1.00$		+
GFI	.918	$0.95 \leq GFI \leq 1.00$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$		+
AGFI	.885	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$		+
AIC / CAIC / BIC / ECVI	Küçük	Karşılaştırılan model değeri, bağımsız ve doymuş modelden küçük olmalıdır.		+	

Tablo 3'de verilen Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin doğrulamalı faktör analizi sonuçlarından elde edilen verilerle uyum indeksleri karşılaştırmasında modelin anlamlı, iyi ve kabul edilebilir değerlere sahip olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 172.341$; $sd = 75$; $p = .000$; $\chi^2/sd = 2.298$; SRMR = .0476; RMSEA = 0.068; CFI = .933; IFI = .934; TLI = .919; GFI = .918; AGFI = .885). Bu sonuçlar, Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin geçerli bir yapıda olduğunu göstermektedir. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin faktör yükleri 0.388 – 0.768 arasında değişmektedir.

4. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği geliştirilmiş ve psikometrik özellikleri sınanmıştır. İlk olarak ölçek 514 kişiye uygulanmış ve analiz sonuçları ile teorik çerçeve birarada değerlendirildikten sonra 15 maddeli yeni bir form oluşturulmuştur. Ardından çalışmanın ikinci basamağında maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak elde edilen 289 kişilik veri seti üzerinde ölçeğin ölçüt bağıntı geçerliliği, yapı geçerliliği ve güvenilirlik değerleri incelenmiştir. Buna göre ölçüt bağıntılı geçerliliği, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (Altınova ve Duyan, 2013) ile korelasyon analizi uygulanarak test edilmiş ve elde edilen pozitif yöndeki yüksek ilişki ($r = 0.76$) Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeğinin ölçüt bağıntılı geçerliliğini sağladığını ortaya koymuştur.

Ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin kanıtlar açımlayıcı faktör analizi ve doğrulamalı faktör analizi sonuçları ile toplanmıştır. Buna göre ilk olarak açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlara göre bir maddenin faktör yükünün .40'tan düşük olduğu tespit edilerek o madde soru formundan çıkarılmıştır. Daha sonra ise açımlayıcı faktör analizi ile madde sayısı 15'ten 14'e düşürülmüş olan veri seti analiz edilmiş ve sonuçların uyum indeksleri karşılaştırmasında modelin anlamlı, iyi ve kabul edilebilir değerlere sahip olduğu görülmüştür. Doğrulamalı faktör analizi sonuçlarına göre Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği 14 maddeden oluşan ve varyansın %41.655'ini açıklayan, tek boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin güvenilirlik değerleri ise iç tutarlıklarına bakılarak hesaplanmıştır. Eşdeğer iki yarı korelasyon analizi ($r = .080$) ve Cronbach Alpha katsayısı ($r = .89$) değerleri ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu çalışmada geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği'nin çalışmanın örnekleminin farklı gruptan kişilerden oluşması (farklı yaş, eğitim durumu, yaşanan yer

E. Çürükvelioğlu Köksal

vb.) sebebiyle Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri katılımcılara uygulamak için psikometrik özelliklerinin yeterli olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, ölçeğin madde sayısının az olması ve tek boyutlu olması sebebiyle uygulamasının ve puanlamasının kolay olduğu da söylenebilir.

Toplumsal cinisyet kalıp yargıları son 50 yıldır değişmiştir ve değişmeye de devam etmektedir. Mevcut alanyazın gözden geçirilmeli ve bu bilgilere dayalı olarak içgörüler, gerçekler ve yeni araştırma yöntemleri gündeme gelmelidir (Priyashantha vd., 2023). Bu ölçek geliştirme çalışması da alanyazın taraması, tecrübeler ve gözlemler sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmada içinde yaşanan zaman ve bağlamın değişimi göz önüne alınmıştır. Toplumsal Cinisyet Kalıp Yargıları Ölçeği farklı demografik özelliklerdeki kişiler örnekleminde geliştirilmiş, böylece ölçeğin genelleme gücü arttırılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar vardır. Bunlardan ilki genellenebilirliktir. Her ne kadar bu çalışmada maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak katılımcıların farklı özelliklere sahip kişilerden oluşması sağlansa da bu çalışmada seçkisiz olmayan örnekleme metodu kullanıldığından elde edilen bulgular bu çalışmanın katılımcıları için geçerlidir. Ayrıca, bu çalışmada Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği’nin psikometrik özellikleri farklı özelliklere sahip katılımcılarla test edilmesine rağmen ölçüm değişmezliğine bakılmamıştır. Yine bu çalışmada iraksak geçerlik ve test-tekrar test analizleri de gerçekleştirilmemiştir. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik kanıtları ölçüt bağıntı geçerlik, yapı geçerliliği ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile sınırlıdır. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise çalışmada öz bildirime dayalı veri toplama araçlarının kullanılmasıdır. Ölçme aracında yer alan bazı sorular katılımcıların henüz farkında olmadıkları ya da kabullenmekte ve bunu ifade etmekte zorluk yaşayacakları hususları barındırabilir. Bu durumun sonuçları etkilemesi olası olduğundan öz bildirime dayalı veri toplama araçlarının kullanılması bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı olarak düşünülebilir.

Bu çalışma doğrultusunda gelecekteki araştırmalara bazı öneriler sunulmuştur. Bu araştırma kesitsel bir çalışma olarak tasarlandığından kişilerin toplumsal cinisyet algısının zaman içinde nasıl değiştiği gözlenemez. Gelecekte boylamsal çalışmalar yapılarak bu değişim detaylı bir şekilde incelenebilir. Ayrıca, bu çalışmada Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği’nin psikometrik özellikleri ölçüt bağıntı geçerlik, yapı geçerliliği ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile sınırlı olduğundan gelecekteki çalışmaların ölçüm değişmezliği, iraksak geçerlik ve test-tekrar test hususlarını çalışmalarına dâhil etmeleri ve böylece ölçeğin psikometrik kanıtlarını genişletmeleri önerilmektedir. Son olarak, ruh sağlığı uzmanları özellikle toplumsal cinisyete yönelik farkındalık oluşturmayı amaçlayan seminer, eğitim, atöyle çalışması, psikoeğitim uygulamaları gibi faaliyetlerinde katılımcıların algı düzeylerini belirlemede ve yapılacak faaliyetler sonrasında izleme-değerlendirme çalışmalarını yürütmede Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Ölçeği’ni kullanabilir ve böylece ölçeğin uygulamadaki katkısı değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Altınova, H.H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48480/614123>
- Aksoy, Ö.A. (1995). *“Atasözleri Sözlüğü”, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Aktan, T. ve Yalçındağ, B. (2022). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinin (ÇDCÖ) Yeniden Gözden Geçirilmesi: Korumacı Cinsiyetçiliğin Yapı Geçerliliği ve ÇDCÖ’nün Ölçüm Değişmezliği. *Psikoloji Çalışmaları* 42(1), DOI: 10.26650/SP2022-820401
- Arıcı, F (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılar ve Psikolojik İyi Oluş.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi.
- Bhatia, N. & Bhatia, S. (2021). Changes in Gender Stereotypes Over Time: A Computational Analysis. *Psychology of Women Quarterly*, 45(1) 106–125. Doi: 10.1177/0361684320977178
- Bayrakdar, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerinden Sembolik Şiddet: Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Annelik-Babalık Cinsiyet Rollerinin Kültür Kodlarına Dayalı Bir İnceleme. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4 (5). 96-112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sadab/issue/38842/452884>
- Bem, S. L. (1983). Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development: Raising Genderaschematic Children in A Gender-Schematic Society. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 8(4), 598-616. https://www.jstor.org/stable/3173685?seq=3#metadata_info_tab_contents

E. Çürükvelioğlu Köksal

- Bayar, Ö., Haskan Avcı, Ö. ve Koç, M. (2018). Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (ETCRSÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 57-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/36350/371876>
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research* (2nd edition.), The Guilford Press, New York.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (4th edition), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications and Programming*, (2nd edition), Routledge, Taylor & Franis Group, LLC.
- Cabrera-Nguyen, P. (2010). Author Guidelines for Reporting Scale Development and Validation Results in The Journal of The Society for Social Work and Research. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 1(2), 99-103. <https://www.jstor.org/stable/pdf/10.5243/jsswr.2010.8.pdf>
- Canevello, A. (2020). "Gender Schema Theory", *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. (Eds. Zeigler-Hill, V., Shackelford, T.K.), Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-24612-3_978
- Caranny-Francis, A., Waring, W., Stavropoulos, P. & Kirkby, J. (2002). *Gender Studies: Terms and Debates*, Palgrave Macmillan, Londra. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-0-230-62916-5>
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*, (6th edition), Routledge, London.
- Comrey, A. L. ve Lee, H. B. (1992). *A first Course in Factor Analysis* (2nd edition), Lawrence Erlbaum, Hillsdale, NJ.
- Çeber, E., Nazlı, A., Mermer, G., Yücel, U., Demirelöz, M., Ekşioğlu, A. ve Aslan, G. (2009). Ergenlerde Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 11 (2), 5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/984205>
- Çelik, H. E. ve Yılmaz, V. (2016). *LISREL 9.1 ile Yapısal Eşitlik Modellemesi: Temel Kavramlar-Uygulamalar-Programlama*, Anı, Ankara.
- DeVellis, R.F. (2012). *Scale development: Theory and Applications* (3rd edition), Sage, Thousand Oaks, California.
- Dinç Kahraman, S. (2010). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(1), 30-35. <https://pdf.trdizin.gov.tr/pdf/eXNISVBtTy9DWEZMdORKVDdqc2IVbnU0bFRldHpnU3VISTB4bXl5TE43SjMxcWZjd21hRVAwMGZxZkNqaGRmOENsb0dOT0lyRnpIZkNjBFaxTVdRN3BXZVhYSXpHNWdmd2tBUHBxRm43aXdVT-CtkVHpCb0trNms2MHcvRWt2OTJQdVhO>
- Dökmen, Y. Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi, İstanbul.
- Eagly, A. H., Nater, C., Miller, D. I., Kaufmann, M., & Sczesny, S. (2020). Gender Stereotypes Have Changed: A Cross-Temporal Meta-Analysis Of U.S. Public Opinion Polls From 1946 to 2018. *American Psychologist*, 75(3), 301–315. <https://doi.org/10.1037/amp0000494>
- Erkuş, A. (2014). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme I: Temel Kavramlar ve İşlemler*, (2nd edition), Pegem, Ankara.
- Erkan, S. (2020). *Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma*, Pegem, Ankara.
- Esen, E., Siyez, D. M., Soylu, Y. ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63. <https://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/29659/318527>
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS* (2nd edition), Sage, London.
- Fiske, S. T., Xu, J., Cuddy, A. C., & Glick, P. (1999). (Dis) respecting versus (dis) liking: Status and interdependence predict ambivalent stereotypes of competence and warmth. *Journal of Social Issues*, 55(3), 473-489.
- Fraenkel, J.R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2011). *How to Design and Evaluate Research in Education*. (8th edition), McGraw-Hill, New York.

E. Çürükvelioğlu Köksal

- Gibby, A. L. (2022). Gendered Housework Among Adolescents in India, *Journal of Family*, 43 (11), 2933-2953. <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0192513X211038071>
- Glick, P., & Fiske, T. S. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating Hostile and Benevolent Sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512. https://www.researchgate.net/publication/232548173_The_Ambivalent_Sexism_Inventory_Differentiating_Hostile_and_Benevolent_Sexism
- Gözütok, F. D., Toraman, Ç., & Acar-Erdol, T. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin (TCEÖ) Geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1036-1048. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/30528/330240>
- Green, S.B. ve Salkind, N.J. (2005). *Using SPSS for Windows and Macintosh: Analyzing and Understanding Data* (4th edition), Pearson, New Jersey.
- Grusec, J. E., & Hastings, P. D. (2014). *Handbook of Socialization: Theory and Research*. Guilford Publications.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılamaya Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153 (153),157-171. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/21488/230340>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2010). *Multivariate Data Analysis*, (7th edition), NJ, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory Factor Analysis*, Oxford University, New York.
- Ho, R. (2006). *Handbook of Univariate and Multivariate Data Analysis and Interpretation with SPSS*, London & New York, Chapman & Hall/CRC Taylor and Francis Group.
- Hooper, D., Coughlan, J. ve Mullen, M. (2008). Structural Equation Modelling, Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60. https://www.researchgate.net/publication/254742561_Structural_Equation_Modeling_Guidelines_for_Determining_Model_Fit
- Hu, L.T. ve Bentler, P. M. (1999). Cut-off Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives, *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Irmak Vural, P. ve Körpe, G. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Kadınlık-Erkeklik ve Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutumu. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(3),155-166. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/493278>
- İmamoğlu, E. O. (1991). Aile İçinde Kadın-Erkek Rollerini. *Türk Aile Ansiklopedisi*, Cilt 3, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, Ankara.
- Kalav, A. (2012). Namus ve Toplumsal Cinsiyet. *Mediterranean Journal of Humanities*, 11(2), 149-161. http://proje.akdeniz.edu.tr/mcri/mjh/2-2/MJH-11-Ayşe_Kalav-Namus_ve_Toplumsal_Cinsiyet.pdf
- Kline, R. B. (2016). *Principle and Practice of Structural Equation Modelling* (4th edition), The Guilford Press. New York, NY.
- Koç, M., Avcı-Haskan, Ö. ve Bayar, Ö. (2017). Kadın Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (KTCRSÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 284-297. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/29057/310815>
- Kuzgun, Y. & Sevim, S.A. (2004). Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 14-27. oad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/kadinin-calismasina-karsi-tutum-olcegi-toad.pdf
- Lytton, H., & Romney, D. M. (1991). Parents' Differential Socialization of Boys and Girls: A Meta-Analysis, *Psychological Bulletin*, 109 (2), 267– 296. https://www.researchgate.net/publication/232587795_Parents'_Differential_Socialization_of_Boys_and_Girls_A_Meta-Analysis
- Martin, C.L, Ruble, D. (2004) Children's Search for Gender Cues: Cognitive Perspectives on Gender Development. *Current Directions in Psychological Science*, 13, 67–70. https://www.researchgate.net/publication/254081553_Children's_Search_for_Gender_CuesCognitive_Perspectives_on_Gender_Development

E. Çürükvelioğlu Köksal

- Master, A. (2021). Gender Stereotypes Influence Children's STEM Motivation. *Child Development Perspectives*, 15(3), 141-210. <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cdep.12424>
- Okan, A. (2024). Factors influencing gender equality. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 16(4), 753-766. doi:10.18863/pgy.1394700
- Ökten, S. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Journal of International Social Research*, 2(8). <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=519dc37e-40a9-43b9-81b9-e03a7328531a%40redis>
- Özkan, T. & Lajunen, T. (2005). Masculinity, femininity, and the Bem Sex Role Inventory in Turkey. *Sex Roles*, (52), 103-110. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11199-005-1197-4>
- Priyashantha, K. G., De Alwis, A. C., & Welmilla, I. (2023). Three Perspectives on Changing Gender Stereotypes. *FIIB Business Review*, 12(2), 120-131. <https://doi.org/10.1177/23197145211049604>
- Raykov, T. ve Marcoulides, G. A. (2006). *A First Course in Structural Equation Modeling*, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58. doi:10.31828/tpd13004433
- Sancar, S. (2008). *Erkeklik: İmkânsız İktidar*, Metis, İstanbul.
- Stober, J. (1998). The Frost Multidimensional Perfectionism Scale Revisited: More Perfect With Four (instead of six) Dimensions. *Personality and Individual Differences*, 24, 481-491. https://www.researchgate.net/publication/222499028_The_Frost_Multidimensional_Perfectionism_Scale_revisited_More_perfect_with_four_instead_of_six_dimensions
- Starr, C. R., & Zurbriggen, E.L. (2017). Sandra Bem's Gender Schema Theory After 34 Years: A review of Its Reach and Impact. *Sex Roles* 76, 566–578. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0591-4>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2012). *Using Multivariate Statistics* (6th edition), Allyn & Bacon, Needham Heights, MA.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and Confirmatory Factor Analysis: Understanding Concepts and Applications*, American Psychological Association, Washington.
- Worthington, R. L. & Whittaker, T. A. (2006). Scale Development Research: A Content Analysis and Recommendations for Best Practices, *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806-838. https://www.researchgate.net/publication/247737040_Scale_Development_Research
- Uçan, G. ve Baydur, H. (2016). Türk Erkeklerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutumu Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *International Journal Of Social Science*, 47, 289-308. <https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/erkeklerin-toplumsal-cinsiyet-esitligi-tutumu-olcegi-toad.pdf>
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 35, 29-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909>
- Vefikuluçay Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 775- 792.
- Yaraman A. (2009). "Modern Ataerkil Toplumsallaşma: "Erkeksi", "Erkekçi" Kadınlar", *Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 13-16 Ekim.
- Yaşın Dökmen, Z. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeksilik Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-40. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/595862>
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and Psychometric Properties Gender Roles Attitude Scale. *Hacettepe University Journal of Education*, 40, 409-420. <https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/toplumsal-cinsiyet-rolleri-tutum-olcegi-toad.pdf>

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).